

Atzinums par mežu un zālāju biotopiem

derīgo izrakteņu (smilts un smilts-grants) atradnes „Elerne”
iecirknī „Griguliņi - Kaupišķi-5”

(nekustamā īpašuma „Kaupišķi - 5” (kad. Nr. 4492 001 0052) zemes vienībā ar kad. apz. Nr. 4492 001 0052 un nekustamā īpašumā “Griguliņi” (kad. Nr. 4492 001 0062), zemes vienībā ar kad. apz. Nr. 4492 001 0062)

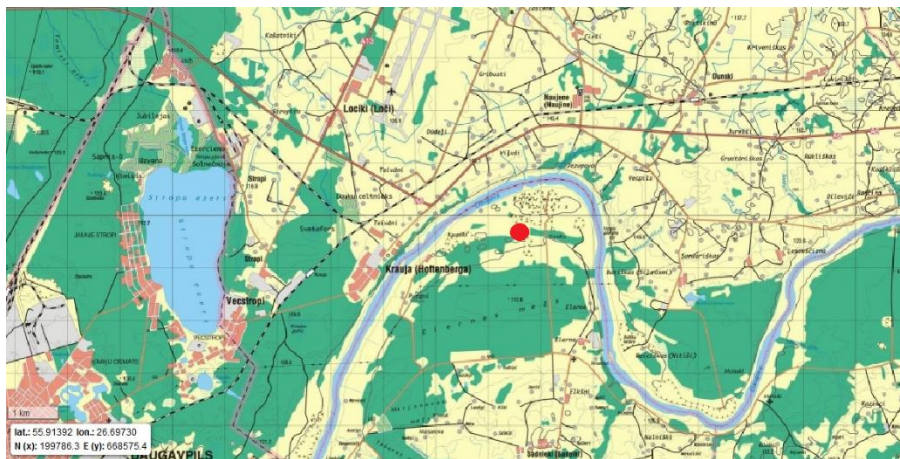
Daugavpils novada Tabores pagastā

1. Biotopu grupa par kuru sniedz atzinumu: meži un zālāji.

2. **Pētāmās teritorijas apsekošanas datums un atrašanās vieta:** paredzētās darbības vieta ir smilts-grants atradnes “Elerne” iecirknis “Griguliņi – Kaupišķi-5” (1. att.), Daugavpils novada, Tabores pagastā, jeb nekustamā īpašuma „Kaupišķi - 5” zemes vienībā ar kadastra apzīmējumu Nr. 4492 001 0052 (8,58 ha) un nekustamā īpašumā “Griguliņi” zemes vienībā ar kadastra apzīmējumu Nr. 4492 001 0062 (7 ha).

Teritorija apsekota ar maršrutu metodi 2020. gada 2. oktobrī, labos laika apstākļos (mainīgs mākoņu daudzums). Veikta situācijas fotofiksācija.

Atzinums par zemesgabalos sastopamajiem biotopiem sagatavots ņemot vērā MK noteikumus Nr.925 (30.09.2010.) “Sugu un biotopu aizsardzības jomas ekspertu atzinuma saturs un tajā ietvertās minimālās prasības”. Novērtēta zemesgabalos sastopamā veģetācija un biotopu atbilstība īpaši aizsargājamu biotopu veidiem. Eiropas Kopienas valstīs nozīmīgie īpaši aizsargājamie biotopi tiek noteikti atbilstoši rokasgrāmatai „Eiropas Savienības aizsargājamie biotopi Latvijā. Noteikšanas rokasgrāmata. 2. precizēts izdevums” (Auniņš (red.), 2013). Latvijā īpaši aizsargājamās augu sugas iekļautas MK 14.11.2000. noteikumos Nr. 396. „Noteikumi par īpaši aizsargājamo sugu un ierobežoti izmantojamo sugu sarakstu”.

1. attēls. Plānotās darbības vietas atrašanās vietas izvietojums.

3. **Teritorijas statuss atbilstoši aizsargājamām dabas teritorijām noteiktajam statusam:** apsekotā teritorija smilts grants atradnē “Elerne” atrodas Natura 2000 īpaši aizsargājamā dabas teritorijā - aizsargājamo ainavu apvidū “Augšdaugava” (kods: LV0600400, 2. att.). AAA “Augšdaugava”, ar kopējo platību 52078 ha, dibināts 1990. gadā, lai saglabātu izcilas kultūrainaviskas un dabaszinātniskas vērtības Daugavas ielejā un tās apkārtnē. 2011. gada 25. februārī AAA „Augšdaugava” iekļauts UNESCO Pasaules mantojuma Latvijas nacionālajā sarakstā. AAA “Augšdaugava” administratīvi atrodas Daugavpils novada Naujenes, Salienas, Skrudalienas, Tabores

un Vecsalienas pagastos; Krāslavas novada Kalniešu, Kaplavas, Krāslavas, Piedrujas un Ūdrīšu pagastos un Krāslavas pilsētā.

2. attēls. Plānotās darbības vietas izvietojums AAA “Augšdaugava” (attēls sagatavots par pamatu izmantojot attēlu no AAA “Augšdaugava” pārvaldības plāna laika periodam no 2015. gada līdz 2027. gadam).

AAA “Augšdaugava” nav izstrādāts dabas aizsardzības plāns un individuālie apsaimniekošanas noteikumi (<https://www.daba.gov.lv/...>), bet ir izstrādāts pārvaldības plāns laika periodam no 2015. gada līdz 2027. gadam, kā viens no projekta „Pārrobežu aizsargājamās dabas teritorijas “Augšdaugava-Braslavas ezeri” izveide un priekšnoteikumu radīšana tās integrētai pārvaldībai/ LLB-2-258” pasākumiem (https://cb-nature.daba.gov.lv/upload/File/AAA_Augsdaugava_14.pdf), 2018. gadā uzsākta arī dabas aizsardzības plāna izstrāde.

Plānotās darbības vietā nav izveidoti mikroliegumi, plānotās darbības vieta nerobežojas ar mikroliegumiem (<http://ozols.daba.gov.lv/pub/>).

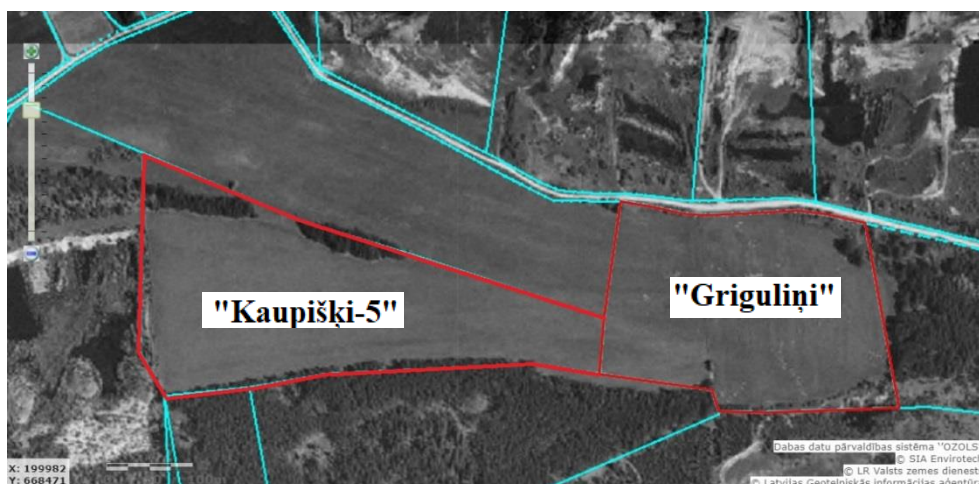
4. **Atzinuma sniegšanas mērķis:** darbības paplašināšanai un smilts-grants ieguves karjera izveidei zemes vienībā ar kad. Nr. 4492 001 0062 un darbības slēgšanai zemesgabalā ar kad. Nr. 4492 001 0052.

5. Vispārīgs pētāmās teritorijas apraksts:

Apsekojamās teritorijas biotopu un augāja veidošanos raksturo teritorijas apsaimniekošanas vēsture (3.-8. att.). 4. attēlā redzams, ka vēl 1994. gadā šeit ir bijušas kļajas lauksaimniecībā izmantojamās zemes – iespējams, kultivēti zālāji, vai aramzeme, ar nelielu meža un krūmu puduri. Teritorija ir līdzena reljefa apstākļos, atrodas Daugavas upes 500 m aizsargjoslā

3. attēls. Plānotās darbības vieta -
20. g. sākuma topogrāfiskajā kartē M 1:25 000.

4. attēls. Plānotā darbības vieta 1994.-1999.gada ortofoto.

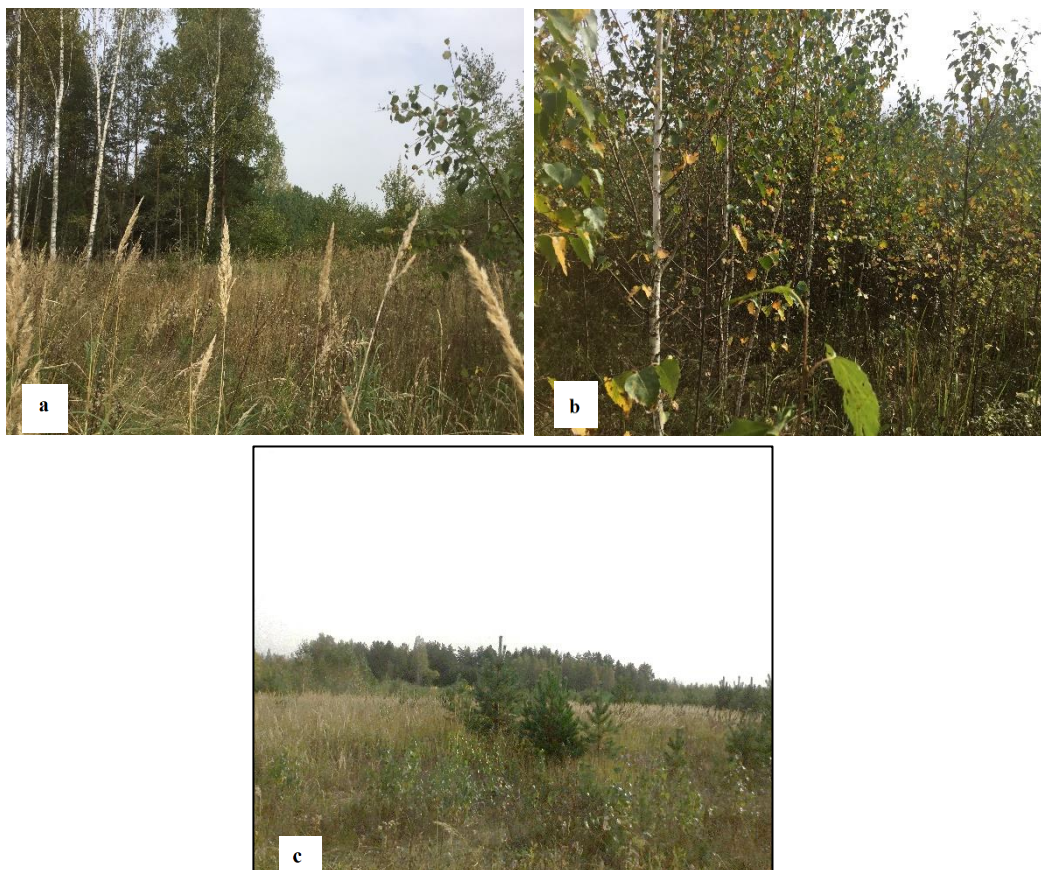
Zemes vienībā ar kadastra apzīmējumu 4492 001 0052, iecirknis “Kaupišķi-5” atrodas izstrādē esošs smilts-grants ieguves karjers (4., 5. att.). Karjera teritorijā sastopami ruderāli biotopi, ieplakas pārplūst un aizaug ar parasto niedri *Phragmites australis*. Karjera daļas, kurās izstrāde pārtraukta, pārkrūmojas, izplatīta slotiņu ciesa *Calamagrostis epigeios*, tīrumu vībotne *Artemisia campestris*, parastā vībotne *Artemisia vulgaris*, tīruma blaktene *Ononis arvensis*, balandas *Chenopodium sp.* (4. att.).

Mežu biotopi – zemesgabala ar kad. apz. 4492 001 0052 (Kaupišķi-5) dienvidu malā joslā gar karjera malu ir bērzu jaunaudze, bet ziemeļu malā 0,5 ha lielā platībā priežu sausieņu meži. No tiem, neliela priežu audze apmēram 0,3 ha platībā ir ziemeļu malas vidus daļā. Analizējot kartogrāfisko materiālu, redzams, ka konkrētā meža platība senāk ir bijusi neliela meža “saliņa” lauksaimniecības zemē. Apsekojuma laikā mežaudze vērtējama kā vidēji veca, lakstaugu stāvā sastopamas gan mežiem tipiskas sugas – sūnu stāvā Šrēbera rūšaine *Pleurozium Schreberi*, pūkainā zemzālīte *Luzula pilosa*, dzeltenā zeltgalvīte *Solidago virgaurea*, spradzenes *Fragaria viridis*, divmāju kaķpēdiņa *Antennaria dioica*, gan netipiskas sugas – baltā madara *Galium alba*, vidējā ceļteka *Plantago major*. Lakstaugu sugu sastāvu ietekmējusi gan meža atrašanās smilts-grants karjera pievadceļa ceļa malā, gan nesenais degums – uz stumbriem novērojamas kvēpu pēdas. Krūmu stāvs skrajš, sastopami atsevišķi kadiķi, pīlādži, ozoliņi.

5. attēls. Karjera daļa iecirknī “Kaupišķi – 5”, kurā smilts-grants ieguve tiek pārtraukta.

Sausas atmatas zālājs sastopams zemes vienībā ar kad. apz. 4492 001 0062 (īpašums “Griguliņi”, un tas veidojies bijušajās lauksaimniecības zemēs, līdzena reljefa apstākļos (4., 6. att.). Zālājs pēdējos 20 gadus apaug ar krūmiem, galvenokārt priedēm un bērziem, kas veido blīvas audzes vai skrajus krūmājus. Zālāja augājā sastopama slotiņu ciesa *Calamagrostis arundinacea*, pļavas timotiņš *Phleum pratense*, spradzenes *Fragaria viridis*, sastopams ārstniecības ancītis *Agrimonia eupatoria*.

6. attēls. Skats uz plānotās darbības vietu īpašumā “Griguliņi”, kad. Nr. 4492 001 0062.

Visa apsekotā plānotās darbības teritorija ir antropogēni būtiski pārveidota un ietekmēta.

7. Īss piegulošās teritorijas raksturojums: plānotās darbības teritorija robežojas ar aizaugušām vai apmežotām lauksaimniecības zemēm un grants karjeru teritorijām (7., 8. att.).

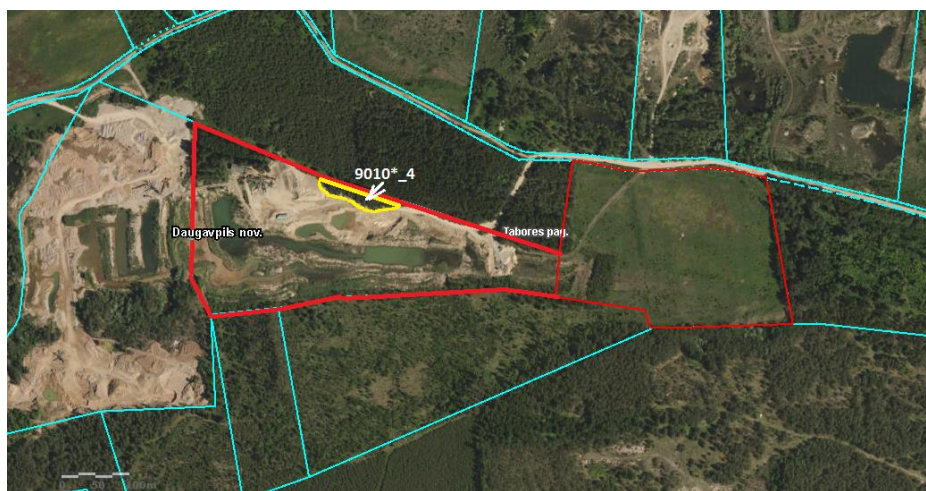

7. attēls. Stādīti priežu meži plānotās darbības teritorijai piegulošajās platībās.

8. **Konstatētās īpaši aizsargājamās sugas:** apsekotajā teritorijā netika konstatētas īpaši aizsargājamās augu sugas.

9. **Konstatētie Latvijā un Eiropas Savienībā īpaši aizsargājamie biotopi:** zemes vienības ar kad. apz. 4492 001 0052 ziemeļu daļā apmēram 0,2 ha platībā priežu mežaudzē konstatētas meža degšanas pēdas (8., 9. att.). Uguns ietekmēti priežu meži atbilst Eiropas nozīmes īpaši aizsargājama biotopa “9010* Veci vai dabiski boreāli meži” apakštipam “nesenas meždegas”, jeb variantam 910*_4. Dedzis mežs aizņem apmēram 0,2-0,3 ha lielu platību. Uguns vai mehānisku bojājumu rezultātā vairāki koki ir nokaltuši. Sausokņi ir nozīmīgas struktūras dabiskos mežos un saglabājamās, izņemot situāciju, ja kāds no tiem būtu atzīstams kā bīstams, jo atrodas karjera pievadceļa malā. Atbilstoši karjera izstrādes projektam, tiek plānota karjera platības paplašināšana līdz meža robežai, netiek plānota meža izciršana, līdz ar to potenciāli netiek apdraudēta biotopa turpmāka attīstība.

Biotops “9010* Veci vai dabiski boreāli meži” AAA “Augšdaugava” konstatēti 246,94 ha platībā, kas veido 0,47 % no aizsargājamā ainavu apvidus teritorijas (<https://cb-nature...>). Apsekotajā teritorijā konstatētie 0,2 ha meža papildina šo platību.

8. attēls. Plānotās darbības vieta 5. etapa ortofoto un aizsargājamā biotopa 9010*_4 izvietojums.

9. attēls. Skats uz mežu ar deguma pēdām, kas atbilst aizsargājama biotopam “9010*_4 Veci vai dabiski boreāli meži. Nesenās meždegas”.

9. Citas apsektotās teritorijas bioloģiskās daudzveidības un ainavas saglabāšanai nozīmīgas vērtības: apsektotajā teritorijā netika konstatēti un dabas datu informatīvajā sistēmā “Ozols” (<http://ozols.daba.gov.lv/pub/>) nav informācijas par dižkoku vai citi dabas daudzveidības un ainavas saglabāšanai nozīmīgiem dabas objektiem.

10. Labvēlīga aizsardzības statusa nodrošināšanas prasības un darbības, lai uzlabotu konstatēto sugu un biotopu stāvokli un bioloģisko vērtību neatkarīgi no to aizsardzības statusa: *mežu biotopu* bioloģiskā vērtība palielināsies pieaugot mežaudzes vecumam; *zālāja bioloģisko* vērtību, struktūru un sugu sastāvu var uzlabot to atbilstoši apsaimniekojot – pļaujot reizi gadā un izvēcot nopļauto materiālu.

Teritorijas turpmākai apsaimniekošanai svarīgi izstrādāt rekultivācijas plānu, kurā prioritāri tiktu ņemtas vērā AAA “Augšdaugava” pastāvēšanas intereses. Veismīgs rekultivācijas plāns var potenciāli uzlabot apvidus bioloģisko daudzveidību, varētu būt iespējams mērķtiecīgi veidot vai ļaut veidoties specifiskām smilšainām-granšainām dzīvotnēm, kas varētu būt piemērotas īpaši aizsargājamām augu vai dzīvnieku sugām. Teritorijas rekultivācijas plāni integrējami topošajā dabas AAA “Augšdaugava” dabas aizsardzības plānā. Rekultivācijas plāns būtu izstrādājams kopējs visam atradņu kompleksam Elernes lokā, ne tikai atsevišķi katrai izstrādātai teritorijai, tādejādi varētu veiksmīgāk plānot gan ainavas, gan dzīvotņu veidošanos. Liela uzmanība jāpievērš tam, lai atradnēs neieviestos un neizplatītos invazīvas sugas, piemēram – Kanādas zeltgalvīte *Solidago canadensis*.

11. Secinājumi par plānotās darbības vai pasākuma ietekmi uz konstatēto sugu un biotopu stāvokli un bioloģisko vērtību, kā arī uz piegulošo teritoriju un nosacījumi darbības vai pasākuma veikšanai:

- 1) Apsektotajā teritorijā apmēram 0,2 ha platībā var nodalīt ES īpaši aizsargājamu biotopu “9010*_4 Veci vai dabiski boreāli meži. Nesenās meždegas”. Biotopa kvalitāte – vidēja. Biotopa kvalitāti ietekmē atrašanās pievadceļa malā un nelielā platība. Nokaltušie koki jeb sausokņi jā saglabā, izņemot gadījumus, kad tie kļūst par bīstamiem. Biotopa “9010* Veci vai dabiski boreāli meži” aizsardzības stāvoklis AAA “Augšdaugava” pārvaldības plānā aizsargājamo ainavu apvidū kopumā tiek vērtējams kā nelabvēlīgs–slikts taču stabils. Mežaudzes ekoloģiskā vērtība palielināsies pieaugot mežaudzes vecumam.
- 2) plānotā darbība – smilts-grants ieguves slēgšana 8,57 ha lielajā zemes vienībā ar kad. Nr. 4492 001 0052 un jauna karjera izveide 7 ha lielajā zemesgabalā ar kad. Nr. 4492 001 0062 kopumā atstās neitrālu ietekmi uz apkārtnes dabas vērtībām, jo plānotās darbības teritorija un tai piegulošās platības ilgstoši ir antropogēni būtiski ietekmētas. Plānotā darbība nesamazina aizsargājamo biotopu platības.
- 3) Tabores pagasta teritorijas attīstības plāna Vides pārskatā derīgo izrakteņu ieguve atradnē “Elerne” (tātad arī tajā ietilpstošie šajā atzinumā izvērtējamie zemes gabali) īpaši aizsargājamā dabas teritorijā minēta kā problēma. Uzsvērts, ka šajā atradnē notiekošo ieguves darbi izraisa ainavvides degradāciju, negatīvi ietekmē bioloģisko daudzveidību. Atzīmēts, ka šajā teritorijā nav pietiekami efektīvi veikta izstrādāto karjeru rekultivācija, daudzviet tas notiek renaturalizācijas ceļā, neizmantojamajām platībām aizaugot ar mazvērtīgām baltalkšņu un kārkļu audzēm, vai arī aizpildoties ar ūdeni; karjera pamestajos iecirkņos bieži novērojama sadzīves un būvniecības atkritumu izgāšana, kas vēl vairāk pasliktina situāciju. Teritorijas plānojumā nav definēti pasākumi vai rīcības programma šo jautājumu risināšanai. Nepieciešams izstrādāt visu Elernes lokā esošo karjeru vienotu rekultivācijas plānu. AAA “Augšdaugava” pārvaldības plānā atzīmēts, ka Elernes loka karjeru pārveidotā teritorijā turpmāk varētu veidoties jaunās ainavas.

Atzinums sagatavots uz 7 lpp., elektroniski parakstīts nosūtīts zemesgabalu īpašnieka pilnvarotai personai.

Izmantotie informācijas avoti:

Auniņš A. (red.) 2013. Eiropas Savienības aizsargājamie biotopi Latvijā. Noteikšanas rokasgrāmata. 2. precizēts izdevums. Latvijas Dabas fonds, Rīga, 356.

Daugavpils novada teritorijas attīstības plāns. Tabores pagasta teritorijas attīstības plāns.

https://www.daba.gov.lv/public/lat/iadt/aizsargajamo_ainavu_apvidi/augsdaugava/

(atsauce tekstā: <https://www.daba.gov.lv..>)

<http://ozols.daba.gov.lv/pub/>

https://cb-nature.daba.gov.lv/upload/File/AAA_Augsdaugava_14.pdf (atsauce tekstā: <https://cb-nature...>)

pieejamais karšu materiāls

09.11.2020.

Sugu un biotopu eksperte

Dr.ģeogr. Inese Silamiķele

(vaskulāro augu, mežu un virsāju, purvu, zālāju
biotopu eksperta sertifikāts Nr.019.)